

Samenvatting masterscriptie 'De wettelijke regulering van aandeelhoudersovereenkomsten in Nederland. Een rechtsvergelijkend onderzoek naar de wenselijkheid van een wettelijke regeling voor aandeelhoudersovereenkomsten.'

*“It appears a general mystery common to the legal systems of the Western world that these frictions between the contractual and the corporate world caused by shareholders’ agreements have not yet led to a fundamental intervention of the legislator”.*¹

In veel landen spelen aandeelhoudersovereenkomsten een belangrijke rol binnen de vennootschap, maar ze zijn nauwelijks wettelijk gereguleerd.² De aandeelhoudersovereenkomst is in de praktijk een veelgebruikt instrument om afspraken tussen aandeelhouders over de onderlinge samenwerking en inrichting van een vennootschap vast te leggen. De afspraken in de aandeelhoudersovereenkomst kunnen in aanvulling of in afwijking van de statuten worden gemaakt. Indien sprake is van een aandeelhoudersovereenkomst, worden de verhoudingen binnen een vennootschap bepaald door zowel de statuten als de aandeelhoudersovereenkomst. Statuten worden beheerst door het vennootschapsrecht, dat grotendeels dwingend van aard is, terwijl de aandeelhoudersovereenkomst beheerst wordt door het contractenrecht, dat voornamelijk regelend van aard is. Dit brengt met zich dat wanneer aandeelhouders een aandeelhoudersovereenkomst overeenkomen, de vennootschapsrechtelijke verhoudingen beheerst worden door zowel het contractenrecht als het rechtspersonenrecht.³

Naar Nederlands recht hebben aandeelhoudersovereenkomsten een volledig bestaansrecht naast de statutaire regelingen.⁴ Op dit moment is er geen wettelijke regeling voor aandeelhoudersovereenkomsten in Nederland. Bij de flexibilisering van het BV-recht heeft de Nederlandse wetgever gekozen voor een soepeler beleid ten aanzien van de statuten, in plaats van een wettelijke grondslag voor aandeelhoudersovereenkomsten. De verwachting van de wetgever was dat indien er meer in de statuten geregeld kon worden, er minder behoefte zou zijn aan aandeelhoudersovereenkomsten.⁵ Deze verwachting van de wetgever is niet uitgekomen; aandeelhoudersovereenkomsten blijven in de praktijk onverminderd populair.⁶ De populariteit van aandeelhoudersovereenkomsten heeft onder andere te maken met de ontwikkeling dat het Nederlandse vennootschapsrecht steeds meer faciliterend van aard is geworden, waardoor het mogelijk is om middels overeenkomsten af te wijken van dwingendrechtelijke bepalingen.⁷

In Nederland is de scheiding tussen het vennootschapsrecht en het contractenrecht niet altijd even scherp als het gaat om de aandeelhoudersovereenkomst. In beginsel geldt dat contractuele afspraken in aandeelhoudersovereenkomsten slechts partijen binden, maar in sommige gevallen kunnen de afspraken die zijn neergelegd in de aandeelhoudersovereenkomst ook gevolgen hebben voor de vennootschapsrechtelijke orde. De afspraken in de aandeelhoudersovereenkomst kunnen als het ware doorwerken binnen de vennootschapsrechtelijke verhoudingen. Dit leerstuk wordt de

¹ Mock 2020, p. 19.

² Mock 2020, p. 1-2.

³ Van Veen, *TvOB* 2018/4, p. 97.

⁴ Van Veen, *TvOB* 2018/4, p. 106.

⁵ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 058, nr. 6, p. 20.

⁶ Wolf, *WPNR* 2022/7389, p. 731.

⁷ Timmerman, *TVVS* 1995, nr. 95/7, p. 178-181.

vennootschapsrechtelijke doorwerking van aandeelhoudersovereenkomsten genoemd. Inmiddels wordt in de heersende literatuur en rechtspraak de doorwerking van aandeelhoudersovereenkomst aangenomen.⁸

Wegens het gebrek aan specifieke regelgeving ten aanzien van aandeelhoudersovereenkomsten, vindt regulering plaats via de algemene principes van het verbintenissenrecht.⁹ De aandeelhoudersovereenkomst kan als de manifestatie van een contractueel beginsel in het vennootschapsrecht worden beschouwd, namelijk het beginsel van contractsvrijheid.¹⁰ In de literatuur is aangevoerd dat zowel de rechtspraak als de doctrine geen helder toetsingskader biedt voor de rechtsgeldigheid en beoordeling van de doorwerking van aandeelhoudersovereenkomst.¹¹

Uit ontwikkelingen in een aantal jurisdicties blijkt dat wetgevers zich steeds meer bewust worden van de problemen die voortvloeien uit de bijzondere positie van de aandeelhoudersovereenkomst in de vennootschap.¹² Zo hebben een aantal Europese landen gekozen voor een vorm van wettelijke regulering van aandeelhoudersovereenkomsten, waaronder België en Denemarken. In het Belgische en Deense rechtsstelsel zijn aandeelhoudersovereenkomsten, net als in het Nederlandse rechtsstelsel, geldig op grond van de contractvrijheid en worden hoofdzakelijk beheerst door het verbintenissenrecht. Zowel de Belgische als de Deense wetgever heeft gekozen voor een vorm van wettelijke regulering van aandeelhoudersovereenkomsten, zij het in verschillende vormen. De keuzes van de Belgische en Deense wetgever trachten tegemoet te komen aan de behoefte van de praktijk aan rechtszekerheid. Zo blijkt uit de rechtsvergelijkende analyse dat de jurisprudentie en rechtsleer in beide rechtsstelsels onvoldoende duidelijkheid boden en leidden tot rechtsonzekerheid. Die behoefte aan rechtszekerheid is in Nederland niet in dezelfde mate aanwezig en alleen al om die reden kunnen de keuzes van de Belgische en Deense wetgever niet zonder meer worden overgenomen in het Nederlandse rechtsstelsel.

Daarnaast is uit de rechtsvergelijkende analyse gebleken dat de wettelijke regeling in zowel het Belgische als het Deense rechtsstelsel niet alomvattend is en juist voor meer onduidelijkheden heeft gezorgd. Dit heeft er onder andere toe geleid dat de Belgische wetgever zich genoodzaakt zag een aantal wetswijzigingen door te voeren. De rechtspraak in Nederland heeft ten aanzien van het juridisch kader van de aandeelhoudersovereenkomst zijn waarde voor de praktijk bewezen. Een verdere verankering van de aandeelhoudersovereenkomst in de wet leidt mogelijk tot onduidelijkheden, zoals ook het geval is geweest in België en Denemarken. Dit maakt een wettelijke regeling voor aandeelhoudersovereenkomsten naar mijn mening overbodig. De Nederlandse jurisprudentie omtrent aandeelhoudersovereenkomsten biedt namelijk reeds voldoende duidelijkheid aan de praktijk en een aanvullende wettelijke regeling op dit onderwerp kan deze rechtszekerheid mogelijk uithollen.

Gelet op het voorgaande is de conclusie dat een wettelijke regeling voor aandeelhoudersovereenkomsten in het Nederlands rechtsstelsel niet wenselijk is. Mijn verwachting is dat (ook) toekomstige jurisprudentie in Nederland over aandeelhoudersovereenkomsten zal bijdragen aan een verdere verduidelijking van het juridisch kader van aandeelhoudersovereenkomsten

⁸ Bulten, *Ondernemingsrecht* 2014/94, par. 5.1.

⁹ Mock 2020, p. 2.

¹⁰ Mock et al. 2018, p. 121.

¹¹ De Leeuw, *MvO* 2016/10-11, p. 241; Van der Weijden, *MvO* 2016/ 5-6, p.121.

¹² Mock 2020, p.19.